

Adroddiad i'r:	Pwyllgor Archwilio Perfformiad
Dyddiad y Cyfarfod:	15 Ionawr 2014
Aelod / Swyddog Arweiniol:	Cyfarwyddwr Corfforaethol: Cwsmeriaid
Awdur yr Adroddiad:	Cydlynnydd Ymchwil a Deallusrwydd Corfforaethol
Teitl:	Polisi Rhifo ac Enwi Strydoedd

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

Ym mis Mai cytunodd y Cabinet ar bolisi newydd ar gyfer Rhifo ac Enwi Strydoedd ar gyfer y sir i ddisodli polisi 1997, a oedd wedi dyddio. Bu diddordeb penodol gan Aelodau a'r cyhoedd mewn galluogi newid enwau strydoedd er mwyn ail-enwi rhai strydoedd sydd ar hyn o bryd ag enw uniaith i fod ag enw dwyieithog newydd. Mae gweithdrefn ar gyfer gwneud hyn wedi ei gynnwys yn y polisi newydd.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

Pan gytunwyd ar y polisi newydd yn y Cabinet, cytunwyd hefyd y dylai'r Pwyllgor Archwilio Perfformiad 'ystyried y cynnydd a wnaed wrth weithredu'r polisi newydd'.

3. Beth yw'r Argymhellion?

Yr argymhellion yw fod y Pwyllgor Archwilio:

- 3.1 yn rhoi sylwadau ynglŷn â'r cynnydd o ran gweithredu'r polisi ac yn gwneud unrhyw awgrymiadau ar gyfer gwella'r prosesau hyn; ac yn
- 3.2 yn ystyried a ddylid gwneud gwaith hyrwyddo pellach i annog newid rhagor o enwau strydoedd.

4. Manylion yr Adroddiad

Cytunwyd ar y polisi newydd ym mis Mai. Enwyd un stryd newydd ag enw dwyieithog yn Llangollen mewn datblygiad diwydiannol ger fferm Cilmedw.

Bu cyswilt hefyd â datblygwyr a oedd eisoes wedi bod drwy'r broses o enwi a rhifo strydoedd o dan y broses flaenorol, ond sydd naill ai'n ehangu neu ddim ond yn awr yn datblygu'r safleoedd. Un ohonynt yw cyn Blanhigfa Bronwylfa yn Llanelwy. Cafodd ei enwi yn 2009, ond dim ond nawr y mae'r safle'n cael ei ddatblygu. Un arall yw tir oddi ar Cefndy Road a Ffordd Derwen yn y Rhyl. Cafodd y safle hwn enw dwyieithog pan ddatblygwyd yr unedau diwydiannol ym Mehefin 2013. Bryn hynny nid oedd penderfyniad a fyddai'r rhan breswyl y datblygiad yn mynd rhagddo. Mae'r

datblygwr bellach wedi ymgymryd â hynny ac mae'r lleiniau preswyl wedi cael eu rhifo'n swyddogol erbyn hyn.

Mae'r newidiadau hyn gyda datblygwyr wedi digwydd yn ddiraffferth ac yn llwyddiannus.

Rydym wedi cael un cais gan aelod o'r cyhoedd i newid enw stryd. Derbyniwyd y cais yn y lle cyntaf ar ffurf cais i'r cyngor ddarparu arwyddion stryd dwyieithog ar gyfer y stryd ar unwaith. Mewn gohebiaeth eglurwyd nad oeddem yn gallu gwneud hyn heb ddilyn y polisi a'r weithdrefn newydd oherwydd bod angen i ni ymgynghori â thrigolion y stryd a rhanddeiliaid eraill cyn gwneud unrhyw newid. Cafodd y cais ei ail-gyflwyno yn dilyn y weithdrefn a dechreuwyd ar y cyfnod ymgynghori. Roedd mwyafrif bychan o'r trigolion a ymatebodd i'r ymgynghoriad o blaid y newid ac ni chafwyd gwrthwynebiad gan fudd-ddeiliaid eraill, ar wahân i bryder a leisiwyd gan Gadeirydd Cyngor Cymuned Trefnant ynglŷn â'r ffaith bod y Cyngor Sir yn ariannu newidiadau o'r fath mewn cyfnod pan fo gwasanaethau eraill yn cael eu torri.

Tra lluniom yr adroddiad hwn buom yn gohebu â Chyngor Cymuned Trefnant a gyda'n cydweithwyr yn y Gwasanaethau Prifffyrdd ac Amgylcheddol gyda'r bwriad o sicrhau cyllid ar gyfer y newid.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

Nid yw gweithredu'r polisi newydd yn cyfrannu'n uniongyrchol at Flaenoriaeth Gorfforaethol. Bydd, fodd bynnag, o fudd i drigolion a chymunedau, drwy ganiatáu enwi strydoedd yn unol â diwyllianau lleol. Bydd hefyd o fudd i'r gwasanaethau brys drwy sicrhau bod strydoedd yn cael eu henwi'n glir a bydd yn gwella rhwyddineb lleoli eiddo ac ati.

6. Faint fydd hyn yn ei gostio a sut y bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

Nid yw'r polisi o reidrwydd yn achosi costau ohono ei hun. Fodd bynnag, mae'n darparu ar gyfer y posibilrwydd o newid enw strydoedd. Byddai newid enw newidiadau yn golygu y byddai dau fath o gostau. Yn gyntaf, er mwyn newid enw stryd mae angen cynnal ymgynghoriad gyda phreswylwyr ac, os bwrir ymlaen i'r ail gam, bydd angen codi hysbysiadau swyddogol yn y stryd (megis hysbysiadau a roddir ar bolion lampau pan fo cais am ganiatâd cynllunio).

Yn ail, byddai cost amnewid arwyddion stryd. Mae costau cynhyrchu a gosod arwydd newydd tua £200 - £220 yn dibynnu a oes angen un llinell o destun neu ddwy linell o destun. Bydd nifer yr arwyddion a fydd eu hangen mewn unrhyw stryd yn amrywio gan ddibynnu ar hyd y stryd ac yn y blaen. Byddai'n rhaid i ni osod arwyddion yn ysbeidiol, ar gorneli a chyffyrdd. Fel arfer bydd y costau hyn yn cael eu hadennill oddi wrth y Cyngor Tref neu Gymuned perthnasol, os ydynt wedi cytuno i weithredu fel noddwr i'r newid. Os cytunwyd newid enw heb fod noddwr (e.e. ar gais y gwasanaethau brys), yna byddai costau amnewid yr arwyddion yn syrthio ar Gyngor Sir Ddinbych.

Yn olaf, mae risg fechan y ceir her gyfreithiol i newid enw'r stryd (er bod y broses ymgynghori wedi ei chynllunio i atal hyn rhag digwydd). Byddai hyn yn golygu

defnyddio amser staff a chael cymorth gan yr Adran Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd. Ni fyddai modd adfer y costau hynny.

7. Beth yw prif gasgliadau'r asesiad a wnaed o effaith y penderfyniad ar gydraddoldeb?

Cynhaliwyd asesiad o'r effaith ar gydraddoldeb ar y polisi gwreiddiol pan gafodd ei gyflwyno i'r Cabinet. Gan fod y polisi wedi bod ar waith, nid ydym wedi gweld fod unrhyw faterion cydraddoldeb ac nid ydym wedi derbyn unrhyw gwynion sy'n ymwneud â chydraddoldeb.

8. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

Dylai'r polisi geisio sicrhau bod y risg o gostau ychwanegol i'r cyngor yn cael ei leihau.

9. Pa risgiau sydd, ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

Pan gafodd y polisi ei ystyried gan y Cabinet cafodd y risgiau canlynol eu nodi:

- Yn gyntaf, pe bai'r galw am newid enwau strydoedd yn fawr, yna gallai fod goblygiadau ariannol i'r awdurdod lleol neu'r Cyngor Tref a Chymuned sy'n nodd'r cais pe bai'n mynd yn ei flaen. Pe bai nifer fawr o geisiadau'n cael eu gwrthod, yna gallai hyn arwain at niweidio enw da'r Cyngor.

Diweddariad: Hyd yma, nid yw hyn wedi bod yn wir a dim ond un cais am ailenwi stryd sydd wedi dod i law.

- Yn ail, mae risg y ceir her gyfreithiol unwaith y bydd hysbysiad ail-enwi stryd wedi ei lunio. Mae'r broses ymgynghori a gynhelir cyn dyroddi unrhyw hysbysiad wedi ei chynllunio i ddatrys unrhyw broblemau posibl cyn iddynt gyrraedd y cam o wneud her gyfreithiol.

Diweddariad: Mae'n rhy fuan i ni wybod os bydd unrhyw apeliadau yn cael ei lansio. Mae'r cais cyntaf i newid enw yn dal yn y cyfnod ymgynghori ac ni fyddai unrhyw apêl (os bydd apêl) yn digwydd tan yn ddiweddarach yn y broses.

10. Pŵer i wneud y Penderfyniad

Daw'r pŵer pennaf i wneud penderfyniad ynglŷn ag enwi strydoedd ac arwyddion o Ddeddf Lechyd y Cyhoedd 1925 (Adranau 17 i 19 a 29 i 31). Mae'r offeryn hwn yn rhoi pŵer i'r Awdurdod Lleol gyhoeddi a derbyn hysbysiadau enwi strydoedd cyn enwi stryd, cyhoeddi gorchmynion i enwi strydoedd, newid enw stryd, ac ymgymryd â gorfodaeth i arddangos enwau strydoedd a bennwyd yn swyddogol. Mae'n diddymu adran 160 o Ddeddf Lechyd y Cyhoedd 1875 a Deddf Cymalau Gwella Trefi 1847.

Mae gan Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 (Adran 180 (3)) berthnasedd eilaidd. Mae'r offeryn hwn yn egluro nad yw'n bosibl cymhwyso Deddf Lechyd y Cyhoedd 1925 ynghyd â Deddf Cymalau Gwella Trefi 1847. Mae hyn yn berthnasol oherwydd bod

rhai o'r arferion a gynhwysir ym mholisi Rhifo ac Enwi Strydoedd blaenorol Cyngor Sir Ddinbych (1997) yn ymwneud â Deddf 1847.

Mae pwerau'r drefn graffu mewn perthynas â datblygu polisiau'n cael eu nodi yn Erthygl 6.3.3 (a) o Gyfansoddiad y Cyngor, tra manylir ar y pwerau mewn perthynas ag adolygu perfformiad y Cyngor o ran amcanion polisi yn Erthygl 6.3.4 (b) y Cyfansoddiad.

Swyddog Cyswllt:

Cydlynnydd Ymchwil Corfforaethol a Gwybodaeth, Ffôn: 07875 689826